

УДК 373.015.31:613.955:796.011.3
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-40>

Наталія ГУК,
orcid.org/0009-0004-2209-8157
кандидат економічних наук, доцент,
директор
Ліцею №4 імені Лесі Українки Дрогобицької міської ради Львівської області
(Дрогобич, Львівська область, Україна) nata.huk6@gmail.com

Галина ПУРІЙ,
orcid.org/0000-0001-6039-3799
кандидат економічних наук, доцент,
заступник директора з навчальної роботи
Ліцею №4 імені Лесі Українки Дрогобицької міської ради Львівської області
(Дрогобич, Львівська область, Україна) galunapyriy@gmail.com

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті досліджено теоретичні аспекти розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи, охарактеризовано дефініції понять «компетентність» та «здоров'язбережувальна компетентність». Визначено компетентність як спроможність здобувачів освіти через систему знань, вмінь та навичок самостійно вирішувати ситуації, пов'язані із зміцненням і збереженням здоров'я. Обґрунтовано, що саме на освітню галузь покладається провідна та вирішальна роль у процесі розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді. Аргументовано важливість впровадження компетентнісного підходу в національну систему освіти та необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу на процес розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. Встановлено, що ефективне формування здоров'язбережувальної компетентності забезпечується впливом системи педагогічних методів на свідомість і поведінку учнів шляхом формування у них життєвих навичок, сприятливих для їхнього здоров'я, безпеки та гармонійного розвитку. Досліджено, що ефективний розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів можливий лише за умови системного, комплексного та цілісного підходу до організації освітнього процесу. Для того, щоб відобразити в єдності та взаємодії усі складові педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи, доцільно використовувати метод педагогічного моделювання. Практична реалізація запропонованої структурно-функціональної моделі розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи, за умови дотримання окреслених педагогічних умов, дасть можливість забезпечити розвиток цієї компетентності у здобувачів освіти та задасть вектор на формування у них внутрішньої потреби та осмисленої спрямованості на здоровий спосіб життя.

Ключові слова: компетентність, здоров'язбережувальна компетентність, здоровий спосіб життя, структурно-функціональна модель.

Nataliia HUK,
orcid.org/0000-0001-6039-3799
PhD in Economics, Associate Professor,
Director
Lyceum № 4 named after Lesya Ukrainka of the Drohobych City Council of the Lviv region
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) nata.huk6@gmail.com

Galyna PURIY,
orcid.org/0000-0001-6039-3799
PhD in Economics, Associate Professor,
Deputy Director for Educational Work
Lyceum № 4 named after Lesya Ukrainka of the Drohobych City Council of the Lviv region
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) galunapyriy@gmail.com

DEVELOPMENT OF HEALTH-SAVING COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

The article examines the theoretical aspects of the development of health-saving competence among primary school students, characterizes the definitions of the concepts of "competence" and "health-saving competence". Competence is defined as the ability of students to independently solve situations related to the promotion and preservation of health through a system of knowledge, skills, and abilities. It is substantiated that the educational sector has a leading and decisive role in the process of developing the health-saving competence of students. The importance of introducing a competency-based approach to the national education system and the need for targeted pedagogical influence on the development of students' health-saving competence are argued. It is established that the effective formation of health-saving competence is ensured by the influence of the system of pedagogical methods on the consciousness and behavior of students through the formation of life skills that are favorable for their health, safety, and harmonious development. It has been studied that the effective development of students' health-saving competence is possible only with a systematic, comprehensive, and holistic approach to the organization of the educational process. In order to reflect in unity and interaction all the components of pedagogical activity aimed at developing the health-saving competence of primary school students, it is advisable to use the method of pedagogical modeling. The practical implementation of the proposed structural and functional model of the development of health-saving competence of primary school students, subject to the outlined pedagogical conditions, will make it possible to ensure the development of health-saving competence in students and set a vector for the formation of their internal needs and a meaningful focus on a healthy lifestyle.

Key words: competence, health, health-saving competence, healthy lifestyle, structural and functional model.

Постановка проблеми. Україна належить до тих держав світу, які у своїй політиці декларують здоров'я як найвищу цінність людини. Створення оптимальних умов для формування, збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді, розвитку фізично здорової та духовно багаті особистості є одним із пріоритетів державної освітньої політики.

Ефективне вирішення проблеми формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів може забезпечуватися лише спільними зусиллями системи освіти, охорони здоров'я та інших інституцій. Зважаючи на те, що кожна дитина має доступ до системи освіти, а розвиток здоров'язберезувальної компетентності є результатом впливу системи науково-методичних і педагогічних засобів на учнів, то саме на освітню галузь покладається провідна та вирішальна роль у цьому процесі.

Системний педагогічний супровід є механізмом усвідомленого впливу на процеси формування та розвитку життєвих навичок, що сприятимуть відповідальному ставленню, збереженню та зміцненню усіх складових здоров'я людини впродовж усього життя. Таким чином, на заклад освіти та педагога, який може застосувати комплекс освітніх ресурсів і заходів щодо організації здоров'язберезувальної взаємодії з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів, а також формування у них здоров'язберезувальної компетентності, покладається ключова роль. Створення умов для розвитку природних здібностей дітей, сприяння формуванню та розвитку у них навичок здорового

способу життя, необхідність постійного піклування про фізичне здоров'я та психологічний стан учнів задекларовано у Законах України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020).

Постановка проблеми. Розвиток здоров'язберезувальної компетентності учнів є об'єктом дослідження багатьох науковців: О. Антонової, Т. Бойченко, О. Овчарук, Н. Поліщук, О. Пометун, Т. Шаповалової, М. Шеян та ін. Аналіз наукових праць щодо теоретико-методологічних та організаційних аспектів розвитку здоров'язберезувальної компетентності доводить необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу на цей процес. Дослідники проблеми розвитку здоров'язберезувальної компетентності наголошують на необхідності виховання в учнів свідомого ставлення до власного здоров'я, створення здоров'язберезувального освітнього середовища і широкого застосування здоров'язберезувальних технологій. Відтак, пошук ефективних технологій розвитку здоров'язберезувальної компетентності учнів залишається на сьогоднішній день вкрай актуальним завданням.

Мета статті полягає у розкритті сутності дефініцій «компетентність» та «здоров'язберезувальна компетентність», розробці структурно-функціональної моделі розвитку здоров'язберезувальної компетентності учнів основної школи.

Виклад основного матеріалу. Впровадження концепції Нової української школи супроводжується інноваційними перетвореннями в системі національної освіти, в основі яких лежить орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід, який передбачає практичну спрямованість

освіти. Компетентнісно орієнтована освіта наповнює результати навчання реалістичним змістом, орієнтованим на конкретну компетентність як інтегрований вираз рівня освіченості людини (Марущак, 2016).

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти компетентнісний підхід визначається як спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, яким є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності (ДСБПЗСО, 2011). Важливість впровадження компетентнісного підходу в національну систему освіти обґрунтовано й у колективній монографії під загальною редакцією О. Овчарук «Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи», де під компетентністю розуміється спеціально структурований набір знань, умінь, навичок і ставлень, що набуваються у процесі навчання. В основі компетентнісного підходу лежить спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості (Овчарук та ін., 2004). За допомогою навчання, заснованого на компетентностях, відбувається перехід від традиційної освіти, в центрі якої лежить викладання, до навчання, у центрі якого стоїть здобувач освіти. Відтак, перед сучасним учителем стоять значно складніші завдання, які полягають уже не у передачі учням готових знань, а у формуванні та розвитку у них ключових компетентностей, у тому числі і здоров'язбережувальної. Таким чином, реалізація компетентнісного підходу у навчанні передбачає перенесення акценту із засвоєння учнями нормативно визначеної системи знань на розвиток здатності самостійно діяти, адекватно застосовуючи здобуті знання та власний досвід у різноманітних життєвих ситуаціях (Андрющенко, 2012: 124).

Проведений аналіз наукової літератури дав підстави стверджувати, що поняття «компетентність» та «здоров'язбережувальна компетентність» доволі широко вживаються у галузі педагогіки. Водночас, на сьогодні серед науковців немає єдності щодо визначення сутності та змістового наповнення цих понять. Так, в «Енциклопедії освіти» зазначається, що слово «компетентність» походить від лат. *competentia*, що означає коло питань, в яких людина добре розуміється. Компетентності набуваються людиною не лише під час вивчення навчальних предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, впливу певного середовища тощо (Енциклопедія освіти, 2008: 408).

У Законі України «Про освіту» компетентність визначено як динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Про освіту, 2017). Термін «компетентність» у значенні наведеному в Законі України «Про освіту» вживається й у Державному стандарті базової середньої освіти (ДСБСО, 2020). У Законі України «Про вищу освіту» компетентність трактується як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистих якостей (Про вищу освіту, 2004). У Національній рамці кваліфікацій України зазначається, що компетентність/компетентності – це здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості; результати навчання – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання (НРКУ, 2011). Державний стандарт початкової освіти визначає компетентність як набуту у процесі навчання інтегровану здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці (ДСПО, 2018).

У концепції Нової української школи визначено, що ключові компетентності здатні забезпечити людині особисту реалізацію і життєвий успіх протягом усього життя (Концепція НУШ, 2016). Компетентності є своєрідними індикаторами, що дозволяють визначити рівень готовності людини до конкретної діяльності, вони дають можливість ідентифікувати та вирішувати проблеми, характерні для певної сфери. Необхідність оволодіння людиною компетентностями, пов'язаними із добробутом і здоровим способом життя, задекларовано у Законі України «Про освіту» та Державному стандарті базової середньої освіти як один із основних ціннісних орієнтирів сучасної освіти.

Феномен розвитку здоров'язбережувальної компетентності є об'єктом дослідження багатьох учених. Під здоров'язбереженням в освіті розуміється комплекс дій і заходів щодо збереження і покращення фізичного, духовного та соціального здоров'я учасників освітнього процесу, формування і розвитку у них здоров'язбережувальної компетентності. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти здоров'язбережувальну компетентність визначено як здатність учня засто-

совувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей (ДСБПЗСО, 2011).

У колективній монографії «Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи» українські науковці під поняттям «здоров'язбережувальна компетентність» розуміють набір характеристик і властивостей людини, які спрямовані на збереження її фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я (Овчарук та ін., 2004: 87). Досліджуючи сутність здоров'язберігаючої компетентності, А. Антонова та Н. Поліщук визначили її структуру через сукупність життєвих навичок, що сприяють фізичному, соціальному, духовному та психічному здоров'ю людини (Антонова, Поліщук, 2011: 30–31). Поряд з тим, Т. Андрющенко, акцентує увагу на тому, що в основі формування і розвитку здоров'язберігаючої компетентності має бути цілісна система знань про здоров'я та ціннісне ставлення до нього, а також життєві навички, які сприяють зміцненню здоров'я людини і забезпечують їй у подальшому здоровий спосіб життя (Андрющенко, 2012: 124). Качур Б. та Шеян М. звертають увагу на те, що саме знання, вміння і навички здорового способу життя сприяють формуванню та розвитку здоров'язберігаючої компетентності підростаючого покоління (Качур, Шеян, 2015: 79). Шаповалова Т. трактує здоров'язбережувальну компетентність як інтегральну динамічну рису особистості, що проявляється у її здатності організувати здоровий спосіб життя й регулювати діяльність, спрямовану на збереження здоров'я (Шаповалова, 2012: 196). Аналізуючи підходи до вивчення сутності здоров'язбережувальної компетентності, Т. Бойченко виокремлює ряд її характерних ознак: поліфункціональність, надпредметність та міждисциплінарність, забезпечення широкої сфери розвитку особистості та особистісне спрямування (Бойченко, 2008: 6–7). Таким чином, здоров'язбережувальну компетентність можна визначити як спроможність здобувачів освіти через систему знань, вмінь та навичок самостійно вирішувати ситуації, пов'язані із зміцненням і збереженням здоров'я.

На значній ролі закладу освіти у формуванні ціннісного ставлення до здоров'я у молодого покоління акцентує увагу Г. Воскобойнікова, зазначаючи, що здоров'язбереження є соціальною місією, яку має виконати сучасний педагог у формуванні здорового покоління – майбутнього держави (Воскобойнікова, 2013: 128). Ефективне формування

здоров'язбережувальної компетентності забезпечується впливом системи педагогічних методів на свідомість і поведінку учнів шляхом формування у них життєвих навичок, сприятливих для їхнього здоров'я, безпеки та гармонійного розвитку (Федчук, 2019: 149). Водночас, Гаркуша С.В. підкреслює, що завдання збереження і зміцнення здоров'я молоді потрібно розв'язувати, насамперед, педагогічними засобами, розглядаючи освіту в контексті здоров'язбереження комплексно: як передачу інформації, формування навичок здорового способу життя та виховання в душі безумовного пріоритету цінностей здоров'я в усіх його проявах (Гаркуша, 2014: 94). У монографічному дослідженні «Педагогіка здоров'я як основа розвитку потенціалу особистості» автори акцентують увагу на тому, що формування навичок здорового способу життя в учнів забезпечується лише у результаті цілісного підходу до цього процесу, шляхом повсякденного дотримання певних норм усіма суб'єктами освітнього процесу (Гладуш та ін., 2020: 269).

Розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи є послідовним та систематичним процесом розширення кола їхніх здоров'язбережувальних знань, формування ціннісного ставлення до власного життя і здоров'я, навичок безпечної поведінки та здорового способу життя. Оскільки процес формування та розвитку здоров'язбережувальної компетентності доцільно розглядати з позиції цілісного підходу до організації освітнього процесу, то для того, щоб розглянути в єдності та взаємодії усі складові педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи, доцільно застосувати метод моделювання, який доволі широко використовується у педагогіці.

У педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка термін «моделювання» означено як процес дослідження певних явищ, процесів або систем шляхом побудови та вивчення їх моделей (Педагогічний словник, 2001: 206). Ткачов А. під моделлю розуміє створений для певного об'єкта його спрощений уявний образ (аналог), який зберігає суттєві властивості свого прообразу (оригіналу), а тому здатний замінювати його під час вивчення цих властивостей (Ткачов, 2017: 287). Оскільки модель є уявним чи умовним образом певного об'єкта, процесу або явища, що використовується як його подоба чи зразок, то метод моделювання має можливість відтворити об'єктивну дійсність і перенести отримані результати у реальні умови.

Педагогічне моделювання дозволяє дослідити педагогічне явище (педагогічний об'єкт) за допомогою моделювання понятійних, процесуальних, структурно-змістових і концептуальних характеристик освітнього процесу (Грудинін, 2016: 238). Його основна мета полягає у виявленні можливостей і пошуку резервів для удосконалення освітнього процесу на основі аналізу певної моделі (Гончаренко, 2011: 213). Для здійснення моделювання в освітній сфері найчастіше застосовують структурно-функціональні моделі, у яких об'єкт моделювання розглядається як цілісна система

із її складовими частинами – компонентами, елементами, підсистемами, які пов'язані між собою (Гладуш та ін., 2020: 74). Метод структурно-функціонального моделювання дає можливість об'єктивно відтворити певну складову частину освітнього процесу, визначити усі її компоненти, а також проаналізувати та цілісно дослідити їхні властивості та взаємозв'язки (Мосейчук, 2018: 218).

Представлена на рис. 1. структурно-функціональна модель відображає технологію розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів

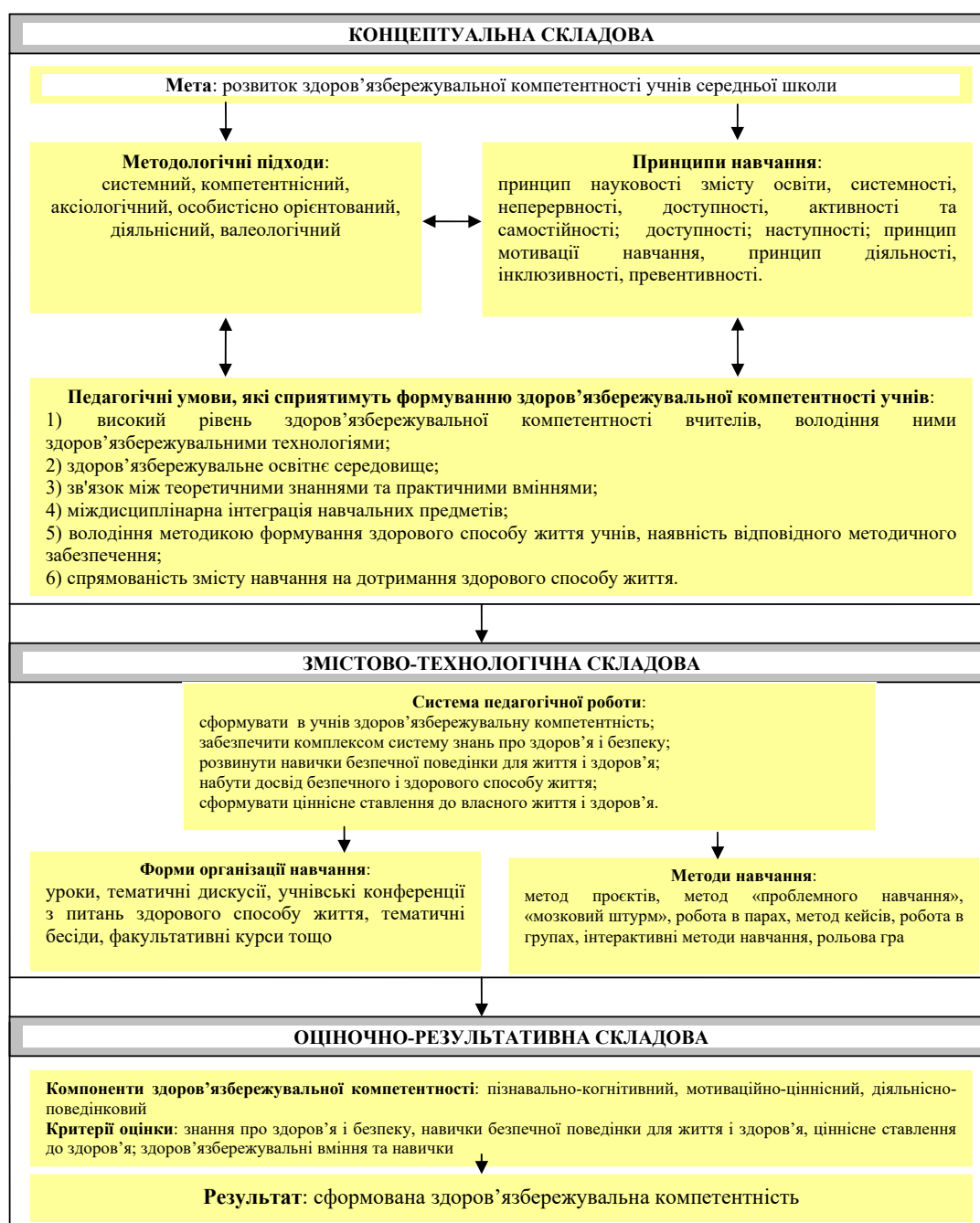

Рис. 1. Структурно-функціональна модель розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи

основної школи. Особливістю представленої моделі є цілісність, послідовність, відкритість та взаємодоповнюваність педагогічних умов і комплексу взаємопов'язаних компонентів. Застосування запропонованої структурно-функціональної моделі розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи дасть можливість, за умови дотримання окреслених педагогічних умов, забезпечити ефективне функціонування її концептуальної, змістово-технологічної та оціночно-результативної складових і на цій основі сприяти розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді.

Висновки. Розвиток здоров'язбережувальної компетентності є послідовним процесом формування навичок, що сприяють збереженню, зміц-

ненню та відновленню фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я учнів, усвідомлення ними цінності здорового способу життя і важливості створення навколо себе безпечного середовища. Представлена структурно-функціональна модель наочно відображає складові та способи організації педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи. Лише комплексний педагогічний вплив на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів забезпечить трансформацію розуміння ними цінності здорового способу життя у сутнісну характеристику життєдіяльності особистості і сприятиме формуванню їхньої активної здоров'язбережувальної позиції упродовж усього життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2012. № 7. С. 123–127.
2. Антонова О. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи : зб. статей Всеукр. наук.-практ. конференції. Житомир : Полісся, 2011. С. 27–31.
3. Бойченко Т. Здоров'язбережувальна компетентність як ключова в освіті України. Основи здоров'я і фізична культура. 2008. № 11–12. С. 6–7.
4. Воскобойнікова Г. Л. Здоров'язбереження учасників педагогічного процесу професійної підготовки майбутніх педагогів галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Вісник Чернігівського університету. Сер. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2013. Вип. 112 (3). С. 126–128.
5. Гаркуша С. В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: теоретико-методичний аспект : монографія. Чернігів, 2014. 392 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
7. Грудинін Б. О. Педагогічне моделювання як технологія розвитку дослідницької компетентності старшокласників у процесі навчання фізики. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 2 (56). С. 236–245.
8. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.02.2024).
9. Державний стандарт базової середньої освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 05.02.2024).
10. Державний стандарт початкової освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
11. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
12. Качур Б.М. Особливості формування навичок здорового способу життя в учнів молодших класів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2015. Випуск 35. С. 78–81.
13. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
14. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf> (дата звернення 06.02.2024).
15. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. Креативна педагогіка. 2016. Вип. 11. С. 97–108.
16. Мосейчук Ю. Ю. Теоретико-методологічні основи формування культури здоров'я у майбутніх учителів фізичної культури : монографія. Чернівці : Місто, 2018. 436 с.
17. Національна рамка кваліфікацій України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 10.02.2024).
18. Педагогіка здоров'я як основа розвитку потенціалу особистості : монографія / В. А. Гладуш та ін. Дніпро: ЛІРА, 2020. 384 с.
19. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.
20. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 05.02.2024).

21. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 05.02.2024).

22. Ткачов А. С. Структурно-функціональна модель формування ключових компетентностей інтелектуально здібних і обдарованих учнів основної школи в процесі навчання. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Випуск 1 (40). С. 287–290.

23. Федчук М. Ю. Роль учителя у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи. Андрагогічний вісник. 2019. Вип. 10. С. 147–152.

24. Шаповалова Т. Г. Формування здоров'язбережувальної компетентності гуртківців у позашкільному навчальному закладі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2012. № 2 (20). С. 191–199.

REFERENCES

1. Andriushchenko T. K. (2012) Formuvannia zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti yak sotsialno-pedahohichna problema [Formation of health care competence as a socio-pedagogical problem] *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. № 7. 123–127. [in Ukrainian].

2. Antonova O. (2011) Zdoroviazberihaiucha kompetentnist osobystosti yak naukova problema (analiz poniattia) [Health-preserving competence of the individual as a scientific problem (analysis of the concept)] *Vyshcha osvita u medsestrynstvi: problemy i perspektyvy* : zb. statei Vseukr. nauk.-prakt. konferentsii. Zhytomyr : Polissia, 2011. S. 27–31. [in Ukrainian].

3. Boichenko T. (2008) Zdoroviazberezhuvalna kompetentnist yak kliuchova v osviti Ukrainy [Health care competence as key in the education of Ukraine] *Osnovy zdorovia i fizychna kultura*. № 11–12. 6–7. [in Ukrainian].

4. Voskoboinikova H.L. (2013) Zdoroviazberezhennia uchasnykiv pedahohichnoho protsesu profesiinoi pidgotovky maibutnikh pedahohiv haluzi fizychnoho vykhovannia, sportu i zdorovia liudyny [Health protection of participants in the pedagogical process of professional training of future teachers in the field of physical education, sports and human health] *Visnyk Chernihivskoho universytetu*. Ser. Pedahohichni nauky. Fizyчне vykhovannia ta sport. Vyp. 112 (3). S. 126–128. [in Ukrainian].

5. Harkusha S.V. (2014) Formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia do vykorystannia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii: teoretyko-metodychnyi aspekt [Formation of readiness of future physical education specialists to use health-saving technologies: theoretical and methodological aspect] : monohrafiia. Chernihiv, 392 s.[in Ukrainian].

6. Honcharenko S. U. (2011) Ukrainyskiy pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]. Vyd. 2-he, pererobl. i dopov. Rivne : Volynski oberehy. 552 s. [in Ukrainian].

7. Hrudynin B. O. (2016) Pedahohichne modeliuвання yak tekhnolohiia rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti starshoklasnykiv u protsesi navchannia fizyky [Pedagogical modeling as a technology for the development of research competence of high school students in the process of learning physics] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. № 2 (56). 236–245. [in Ukrainian].

8. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity (2011) [State standard of basic and full general secondary education]: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 05.02.2024). [in Ukrainian].

9. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity (2020) [State standard of basic secondary education] : zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (data zvernennia: 05.02.2024). [in Ukrainian].

10. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (2018) [State standard of primary education]: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

11. Entsyklopediia osvity (2008) / za red. V. H. Kremenia. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 1040 s. [in Ukrainian].

12. Kachur B. M. (2015) Osoblyvosti formuvannia navychok zdorovoho sposobu zhyttia v uchniv molodshykh klasiv [Peculiarities of the formation of healthy lifestyle skills in students of lower grades] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seriiia "Pedahohika, sotsialna robota". Vypusk 35. 78–81. [in Ukrainian].

13. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy (2004) [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Za red. V. Ovcharuk. Kyiv : K.I.S. 112 s. [in Ukrainian].

14. Kontseptsiia Novoi ukrainskoi shkoly (2016) [Concept of the New Ukrainian School]. URL: <http://mon.gov.ua/Novyny%202016/12/05/konceptsiya.pdf> (data zvernennia 06.02.2024) [in Ukrainian].

15. Marushchak O. M. (2016) Poniattia kompetentnosti u pedahohichni diialnosti [The concept of competence in pedagogical activity] *Kreatyvna pedahohika*. Vyp. 11. S. 97–108. [in Ukrainian].

16. Moseichuk Yu. (2018) Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia kultury zdorovia u maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Theoretical and methodological foundations of the formation of a culture of health among future physical education teachers] : monohrafiia. Chernivtsi : Misto, 436 s. [in Ukrainian].

17. Natsionalna ramka kvalifikatsii Ukrainy (2011) [National qualifications framework of Ukraine] : zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (data zvernennia: 10.02.2024) [in Ukrainian].

18. Pedahohika zdorovia yak osnova rozvytku potentsialu osobystosti (2020) [Health pedagogy as a basis for the development of the individual's potential] : monohrafiia. Dnipro: LIRA, 384 s. [in Ukrainian].

19. Pedahohichnyi slovnyk (2001) [Pedagogical dictionary]. Za red. M. D. Yarmachenka. Kyiv : Pedahohichna dumka, 516 s. [in Ukrainian].

20. Pro vyshchu osvitu (2014) [About higher education] : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia 05.02.2024) [in Ukrainian].

21. Pro osvitu (2017) [About education] : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia 05.02.2024) [in Ukrainian].

22. Tkachov A.S. (2017) Strukturno-funktsionalna model formuvannia kliuchovykh kompetentnosti intelektualno zdibnykh i obdarovanykh uchniv osnovnoi shkoly v protsesi navchannia [A structural and functional model of the formation of key competencies of intellectually capable and gifted elementary school students in the learning process] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: "Pedahohika. Sotsialna robota". Vypusk 1 (40). S. 287–290. [in Ukrainian].

23. Fedchuk M. Yu. (2019) Rol uchytelia u formuvanni zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti uchniv pochatkovoï shkoly [The role of the teacher in the formation of health care competence of primary school students] Andrahohichni visnyk. Vyp. 10. S. 147–152. [in Ukrainian].

24. Shapovalova T. H. (2012) Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti hurtkivtsiv u pozashkilnomu navchalnomu zakladi. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Formation of health-preserving competence of students in an after-school educational institution] Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. № 2 (20). S. 191–199. [in Ukrainian].